

Sprawozdanie

komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie założenia szkoły sadowniczej w południowo-wschodniej części kraju.

Wysoki Sejmie!

Przyjmując do wiadomości sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego, powziął W. Sejm na posiedzeniu dnia 6. lutego 1897 r. następującą uchwałę:

„Sejm, uznając potrzebę założenia szkoły sadowniczej, względnie sadowniczo-warzywnej w południowo-wschodniej części kraju, poleca Wydziałowi krajowemu, aby zbadał dokładniej, w której miejscowości szkoła taka powstać by mogła i wyniki tych badań wraz z projektem statutu organizacyjnego, obliczeniem kosztów założenia i rocznego utrzymania tej szkoły przedłożył na najbliższej sesji sejmowej.“

Wykonując uchwałę W. Sejmu, Wydział krajowy po wysłuchaniu opinii kierownika szkoły ogrodniczej w Tarnowie, p. Maciaszka, jakoteż po wysłuchaniu zdań osobnej ankiety, złożonej z ludzi zawodowych, nabył przekonania, że

1. najodpowiedniejszą miejscowością pod założenie instytucji sadowniczej byłyby Zaleszczyki lub najbliższa okolica tegoż miasta, ze względów tak klimatycznych jak i z tego powodu, że w okolicy Zaleszczyk i w sąsiednich powiatach sadownictwo, chociaż nie racjonalne, jest już obecnie więcej jak dostatecznie rozwinięte;

2) że w tych okolicach udają się nawet szlachetniejsze drzewa i krzewy owocowe;

3) że ludność tej okolicy byłaby chętną nauczenia się racjonalnej kultury sadowniczej;

4) że Rada powiatowa Zaleszczycka jednogłośnie uchwałą na posiedzeniu swem, dnia 15. lipca 1896 zobowiązała się przyczynić do kosztów ewentualnego założenia instytucji sadowniczej w Zaleszczykach lub najbliższej okolicy miasta kwotą 2.500 zł. płatnych w pięciu rocznych ratach po 500 zł. i

5) że Rada gminna zaleszczycka zobowiązała się również na ten cel złożyć 500 zł., płatnych w pięciu rocznych ratach.

Wydział krajowy jednakowoż nie uznał potrzeby założenia w Zaleszczykach sadowniczej a tem mniej sadowniczo-warzywnej szkoły, a proponuje, by w tej miejscowości założyć tylko Zakład sadowniczy, nie łącząc z nauką sadowniczą żadnej

innej produkcji ogrodowej, jak tego domagała się komisya gospodarstwa krajowego a zeszlóroczna uchwała W. Sejmu.

Nauka w tem Zakładzie sadowniczym byłaby krótkotrwałą i prawie wyłącznie praktyczną. Celem zaś tego Zakładu nie byłoby kształcenie kilku lub kilkunastu zawodowych ogrodników rocznie, a raczej miałyby ten Zakład zadanie krzewienia poprawnej kultury owocowej w okolicy Zaleszczyk i kilku sąsiednich powiatach i zachęcania szerszych warstw okolicznej ludności do tej kultury, dając jednostkom, chętnym do tego zawodu, naukę, poradę i pomoc w sprawach sadowniczych. Treściwie mówiąc, zakład sadowniczy w Zaleszczykach miałby się stać ogniskiem ruchu sadowniczego w całej południowo-wschodniej części kraju, nadającej się, jak wyżej powiedziano, szczególnie do produkcji wszelkich a nawet szlachetniejszych rodzajów drzew i krzewów owocowych.

Dalszym celem Zakładu, w miarę spodziewanego rozwoju, byłoby nie tylko zakładanie sadów w okolicach nawet i dalszych, poprawa istniejących już sadów, ale także zorganizowanie prawidłowego wywozu owoców na targi krajowe i zagraniczne.

Zakład sadowniczy w Zaleszczykach nie miałby przeto znamienia szkoły fachowej, jakie posiadają inne zawodowe szkoły krajowe z długotrwałą, kilkuletnią nauką, a byłby co do celu i sposobu prowadzenia nauki pierwszą próbą instytucji zawodowej krajowej, o wyłącznie praktycznym kierunku bez internatu.

Do Zakładu sadowniczego w Zaleszczykach mieliby przystęp nie małoletni uczniowie, a ludzie starsi, w wieku od 25—40 lat, zdrowi, zdolni do pracy, wolni od służby wojskowej, posiadający już elementarne wykształcenie według możliwości sadownicy z zawodu, chętni racjonalnemu kształceniu się w tym zawodzie, przedewszystkiem synowie włościan lub mieszczan, posiadających własne sady i oddanych temu zawodowi, nie wykluczając tych adeptów racjonalnej kultury sadowniczej, którzyby pochodzili z gmin, nie uprawiających sadownictwa ale chętnych tegoż krzewieniu.

Uczniowie, przyjęci do Zakładu mieszkaliby poza Zakładem, a utrzymywaliby się i ubierali z zarobku dziennego, jaki by im nastęrczał sam Zakład. Uczniowie ci pracowaliby w oznaczonym czasie w Zakładzie, uprawiając ogród, szkółkę drzew owocowych, przesadzając lub szczepiąc drzewa owocowe i krzewy. Dzielne wynagrodzenie uczniów wynosiło by przeciętnie 40 ct., uczniów wyróżniających się pracą, pilnością, talentem, zamiłowaniem i wzorowym zachowaniem się nawet 50 ct.

Zakład sadowniczy w Zaleszczykach miałby także zadanie oddziaływać korzystnie na zewnątrz, na szersze warstwy ludności, nie mogącej bezpośrednio korzystać z nauki szkolnej. Nauczyciele tegoż Zakładu byłiby obowiązani zachęcać i pouczać okolicznych włościan o racjonalniejszym pielęgowaniu drzew owocowych za pomocą częstych lustracji sadów i udzielania wskazówek na miejscu, rozszerzania drzewek i szczepów owocowych, jakoteż dziełek fachowych, praktycznych wykładów i t. d.

Zakład Zaleszczycki miałby także dolożyć starań, aby ludność okoliczna, produkująca owoce była w możności produkt swój jak najkorzystniej spieniężyć. W tym celu dążyłby Zakład do zawiązywania spółek handlowych między producentami, jakoteż udzielałby tym spółkom odpowiednich informacji.

Zakład Zaleszczycki sadowniczy miałby dalej na celu ujednostajnienie gatunków owoców w pewnych okręgach, tak, aby te okręgi były w możności produkowania jednych i tych samych rodzajów owoców w większej ilości, co korzystnie wpłynęłoby na odbiór produktów a producentom przysparzałoby pewniejszych korzyści.

Ze względu, że nauka w Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach byłaby prawie wyłącznie praktyczną, sądzi Wydział krajowy, że takowa powinna być krótkotrwałą jednoroczną, a jeśli to być może nawet 10-miesięczną, by w czasie najpilniejszych robót polnych w lipcu i sierpniu uczniowie mogli brać udział w tych robotach.

Wydział krajowy sądzi, że taki okres nauki w Zakładzie będzie zupełnie wystarczającym.

Zakład nie będzie przeto potrzebował liczniejszego grona nauczycieli. Właściwa szkoła sadownicza będzie wymagać tylko jednego nauczyciela zawodowego, który byłby zarazem kierownikiem Zakładu i instruktorem do robót praktycznych. Elementarną naukę udzielałby mniej wykształconym uczniom dochodzący nauczyciel ludowy miejscowy. Wychowanie i religijne praktyki spoczywałyby w ręku miejscowego duszpasterza jako katechety Zakładu.

Gdy Zakład sadowniczy będzie już w tem stadyum rozwoju, że będzie w możności oddziaływać i na zewnątrz w kierunku szerzenia kultury sadowniczej w sąsiednich i dalszych okolicach i gdy okaże się potrzeba dostateczna przyłączenia do Zakładu i osobnego kursu użytkowania owoców — natenczas Wydział krajowy uważa za odpowiednie dodania Zakładowi drugiego nauczyciela fachowego specjalisty do przeróbek owocowych i obznajomionego ze stosunkami handlu a przytem dobrego lustratora okolicznych sadów. Zadaniem tegoż drugiego nauczyciela byłoby, podawać ludności naukę i sposoby przeróbek owocowych, jakoteż najważniejszych potrzebnych wiadomości przepisów i wskazówek, z jakimi wiejski sadownik powinien być obeznany, jeżeli ma jak najkorzystniej swój doborowy produkt spieniężyć. W ręku tegoż nauczyciela-pomocnika spoczywałoby i zadanie organizacyi spółek handlowych owocowych, praktyczna nauka sadownictwa poza zakładem mianowicie podczas lustracyi okolicznych sadów.

Kurs przeróbek owocowych trwałby trzy miesiące w półroczu zimowem. A i ta nauka byłaby wyłącznie praktyczną. Pierwszeństwo do zapisania się na kurs przeróbek owocowych mieliby ukończeni uczniowie Zakładu.

Nadto proponuje Wydział krajowy, by uczniowie Zakładu mogli także pobierać naukę robienia zwykłych koszyków potrzebnych do wysyłki owoców. Nauki tej udzielałby uczniom Zakładu tak zwany instruktor, który przed objęciem posady powinienby być wysłany na jakiś czas do jednej z krajowych szkół koszykarskich.

Oto projekt, jaki przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi, co do założenia i organizacyi Zakładu sadowniczego w Zaleszczykach.

Komisyja gospodarstwa krajowego przyjęła ten projekt z pełnem uznaniem dla Wydziału krajowego i pochwała i przyjmuje takowy w całości, a zatem godzi się na sposób, kosztu założenia i rocznego utrzymania tegoż Zakładu jakoteż i na projekt Statutu organizacyjnego tej nowej instytucyi krajowej.

I. Koszta założenia

byłyby następujące :

1. Na zakupno 7 morgów gruntu na ogród i pod budynki szkolne 6.000 zł.
2. Oparkanie tej posiadłości wymagać będzie wydatku około 3.000 zł.
3. Postawienia dwóch parterowych budynków murowanych, a mianowicie :
 - a) mieszkalnego, z pomieszkaniem dla :
 - 1) kierownika : o 3 pokojach i kuchni ;
 - 2) nauczyciela : o 2 pokojach i kuchni ;
 - 3) wychodki ;
 - b) szkolnego, zawierającego :
 - 1) kancelaryę,
 - 2) dwie sale wykładowe,
 - 3) pokój na zbiory,
 - 4) warsztat,
 - 5) suszarnię,
 - 6) skład narzędzi,
 - 7) pokój i kuchnię dla instruktora,
 - 8) izbę dla stróża,
 - 9) wychodki,
 - 10) piwnice.

Na podstawie kosztorysu, wygotowanego przez inżyniera Wydziału krajowego kosztu postawienia obu budynków będą wynosić najwyżej 26.000 zł.

4. Wewnętrzne urządzenie Zakładu wymagać będzie :

1) zakupna narzędzi do ogrodu	500 zł.
2) " " " warsztatów	500 "
3) okazów i środków naukowych	500 "
4) umeblowanie	1.500 "
razem	3.000 zł.

Tym sposobem całkowite koszty założenia i urządzenia Zakładu wyniosą w przybliżeniu:

1) grunt wraz z oparkaniem	9.000 zł.
2) postawienie budynków	26.000 „
3) wewnętrzne urządzenie	3.000 „
Ogółem	38.000 zł.

II. Koszta rocznego utrzymania.

A. Zakładu sadowniczego.

a) Nauczyciele:	
1. kierownik	1.500 zł.
2. nauczyciel fachowy	1.100 „
3. instruktor	600 „
4. katecheci	150 „
5. nauczyciel dla nauk elemen.	200 „
	<hr/>
	3.550 zł.
b) Zarobek 20 uczniów po 150 zł.	3.000 „
c) Ryczałt na objazdy dla nauczyciela	300 „
d) Opał i światło	400 „
e) Wydatki kancelaryjne	50 „
f) Potrzeby szkoły	100 „
g) „ ogrodu	200 „
h) Stróż	200 „
	<hr/>
Ogółem	7.800 zł.

B. Kursu użytkowania owoców.

1) Zasiłki dla 10 uczniów po 50 zł.	500 zł.
2) Potrzeby kursu	50 „
	<hr/>
razem	550 zł.

Łącznie zatem roczne utrzymanie Zakładu sadowniczego wraz z kursem użytkowania owoców, wymagać będzie wydatku około 8.350 zł. W rzeczywistości wydatek ten z czasem okazać się musi znacznie mniejszym, w powyższym bowiem obliczeniu pominieliśmy zupełnie rubrykę dochodów Zakładu, w której sam dochód ze szkółki drzewek owocowych może być dość znaczny, pomimo że Zakład sprzedawać będzie szczepcy włościanom po niskich cenach.

W pierwszych latach koszty utrzymania Zakładu będą prawie o 2.000 zł. mniejsze, gdyż nauczyciel fachowy, a zarazem lustrator sadów, dopiero wówczas przyjętym zostanie, skoro Zakład działalność swoją do tego stopnia już rozwinie, iż jedna siła fachowa nauczycielska, a zarazem kierująca zakładem nie wystarczy, aby mogła podołać temu zadaniu. Również i kurs użytkowania owoców nie będzie mógł być zaraz w pierwszym roku otwarty. Po kilku zaś latach dochód z ogrodu powinien już znaczniejszą część tej nadwyżki pokrywać, tak że właściwy wydatek na utrzymanie Zakładu w żadnym roku nie powinien przekroczyć kwoty 7.000 zł. Licząc zaś na wydatną subwencję c. k. Rządu, koszty rocznego utrzymania Zakładu zaleszczyckiego nie powinny obciążać funduszu krajowego większym wydatkiem jak 3.500 do 4.000 zł.

Wysoki Sejm raczy więc uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o założeniu szkoły sadowniczej w południowo-wschodniej części kraju.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do założenia Zakładu sadowniczego w Zaleszczykach kosztem nieprzekraczającym 38.000 zł.

3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na r. 1898 kredyt do wysokości 15 000 zł. na zakupno potrzebnego gruntu i przygotowanie materiałów do budowy Zakładu.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by udał się do c. k. Rządu celem uzyskania subwencji państwowej na koszt założenia i utrzymania Zakładu sadowniczego w wysokości 50°/_o kosztów.

We Lwowie dnia 9. lutego 1898.

Przewodniczący :

Gorayski.

Sprawozdawca :

Wachnianin

Projekt Statutu organizacyjnego krajowego Zakładu sadowniczego połączonego z kursem zużytkowania owoców w Zaleszczykach.

A. Zakład sadowniczy.

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Cel Zakładu.

Krajowy Zakład sadowniczy w Zaleszczykach, stworzony w celu podniesienia kultury owocowej w południowo-wschodniej części kraju, ma za zadanie dążyć do osiągnięcia tego celu przez zachęcenie i udzielanie uczniom swym z mniejszej własności, najpotrzebniejszych i przedewszystkiem praktycznych wiadomości pielęgnowania tych gatunków drzew i krzewów owocowych, które najlepiej odpowiadają miejscowym klimatycznym warunkom i mogą liczyć na ułatwiony zbył produktu. Powinien zatem:

1. wykształcać w Zakładzie praktycznych wiejskich sadowników, umiejących należycie hodować owoce i najkorzystniej je spieniężać;

2. okolicznym powiatom dostarczać rad i wskazówek w zakresie produkcji owocowej, dążyć do ujednostajnienia odmian a uszlachetnienia gatunków.

§. 2.

Środki do dopięcia celu.

Cel ten ma być osiągnięty:

- a) przez praktyczne wyuczenie i wykonywanie tych wszystkich czynności, jakie są potrzebne przy hodowaniu drzew owocowych i przy zbyciu produktu;
- b) przez przypomnienie i uzupełnienie elementarnego wykształcenia;
- c) przez udzielenie głównych najprzystępniejszych ^z wiadomości przyrodniczych, mających ścisły związek z życiem, rozwojem i ochroną drzew owocowych;
- d) przez udzielenie wskazówek z zakresu handlu owocowego;
- e) przez lustrowanie sadów wiejskich i dawanie objaśnień na miejscu, przez rozszerzanie szlachetnych drzew ze szkółki owocowej, wreszcie przez zachęcanie i udzielanie pomocy przy zawiązywaniu handlowych spółek producentów, jak niemniej przez udział i starania urządzania wystaw sadowniczych i premiowania owoców.

§. 3.

Czas trwania nauki. Cały kurs nauki trwa jeden rok.

§. 4.

Język wykładowy. Językiem wykładowym jest język polski, z odpowiednim uwzględnieniem języka ruskiego.

II. Szczegółowy plan nauki.

§. 5.

Podział nauki. Naukę w Zakładzie stanowi:

- a) nauka praktyczna trwająca przez cały rok;
- b) nauka teoretyczna udzielana w kursie zimowym od 1. listopada do 15. marca.

§. 6.

Nauka praktyczna. Nauka praktyczna zasadza się na wykonywaniu czynności wchodzących w zakres sadownictwa i potrzebnych dla wiejskiego sadownika. Powinny być one wykonywane we właściwym czasie, przy pomocy najzwyklejszych środków i odpowiednio objaśniane. Uczniowie w ciągu roku powinni się obznajomić:

- a) W półroczu letnim: Z mechaniczną uprawą ziemi. Z obchodzeniem się i przyrządzeniem nawozów. Poznać najważniejsze czynności przy zakładaniu szkółek drzew owocowych, uszlachetnieniu płonek i pielęgnowaniu ich aż do wyjścia ze szkółki. Dokładnie zaś obznajomić się z czynnościami od chwili zasadzenia szczepów aż do zbioru owoców. Z ochroną drzew przed szkodnikami i tępieniem ich.
- b) W półroczu zimowym. Z przechowywaniem owoców i ich wysyłką. Z ochroną drzewek przed zimą i przed szkodnikami zimowymi. Nauczyć się robienia mat i koszyczków, pakowania owoców, pisania tabliczek i adresów.

§. 7.

Nauka teoretyczna. Nauka teoretyczna, co do treści zwięzła, udzielana w formie jasnej i przystępnej, z nauk elementarnych i podstawowych dająca tylko ten wybór wiadomości niezbędnie potrzebnych do należytego zrozumienia prawideł zawodowego przedmiotu. Opierać się powinna o ile możliwości na przykładach, posiłkować się demonstracjami w ogrodzie, na przyrządach i okazach.

Naukę teoretyczną stanowią następujące przedmioty:

- a) nauka religii. Zasady wiary, moralności i o obowiązkach człowieka w zastosowaniu do starszego wieku uczniów.
- b) nauka języka polskiego i ruskiego. Pisanie i czytanie ustępów treści historycznej i przyrodniczej;
- c) nauka rachunków. Cztery działania liczbami całkowitymi i ułamkami. System miar i wag. Obliczenia wynikające z obrotu handlowego produktem owocowym.
- d) nauka sadownictwa. Wstępne wiadomości o życiu roślin, budowie ich i wpływie żywności na ich rozwój.

O rodzajach ziemi, uprawie jej pod sad i nawożeniu.

Gatunki drzew i krzewów owocowych nadające się do sadzenia w ogrodach, otwartych miejscach i przy drogach. Wybór gatunków ze względu na klimatyczne i inne miejscowe warunki. Wybór miejsca, położenia i gleby pod sad.

Najgłówniejsze wiadomości o zakładaniu szkółek drzew owocowych, wychowanie i pielęgnowanie dziczeków. Sposoby uszlachetniania drzewek. Ochrona młodych drzewek owocowych przed szkodnikami i zgubnym wpływem atmosfery.

Podanie dokładniejszych już wiadomości z całego okresu pielęgnowania drzew, od chwili zasadzenia szczepów do zbioru owoców. Wybór odmian i pobieranie szczepów. Przygotowanie gruntu przed sadzeniem. Stanowiska i ich rozmiary. Czas i sposoby sadzenia. Kopanie dołów. Czynności po posadzeniu drzewek na miejsce stałe. Kształtowanie koron i palowanie drzew. Czynności doroczne w sadzie. Choroby drzew i sposoby ich leczenia. Odmładzanie drzew i zasilanie. Zbiór owoców i przechowywanie. Zabezpieczenie drzew na zimę. Szkodniki drzew owocowych i ich tępienie, pożyteczne zwierzęta i ich ochrona.

Przy nauce sadownictwa przedewszystkiem uwzględnić należałoby te odmiany drzew i krzewów owocowych, których hodowla jest wskazaną w południowo wschodniej części kraju, mianowicie: jabłoń, grusza, śliwka, morele, brzoskwinia, wiśnia, czereśnie i t. d.

e) nauka handlu owocowego. Krótkie wiadomości geograficzne o produkcji owocowej sąsiednich prowincji i krajów. Główne rynki targowe na owoce. Przymioty doborowego produktu targowego. Jednolitość gatunków. Nawiązywanie stosunków handlowych. Sprzedaż owoców. Pakowanie owoców do wysyłki. Transport owoców.

O celach, potrzebie i sposobie zawiązywania handlowych spółek producentów owoców. Organizacja spółki. Najgłówniejsze przepisy ustawowe odnoszące się do handlu owocowego. Przepisy pocztowe i kolejowe przy wysyłce i transporcie owoców.

§. 8.

Środki naukowe.

Zakład posiada następujące środki naukowe:

- a) ogród zakładowy wraz ze szkółką drzew owocowych przeznaczony do użytku, ćwiczeń i demonstracji dla uczniów zakładu;
- b) potrzebne narzędzia do czynności sadowniczych jak niemniej zbiory i okazy służące do demonstracji przy wykładach. Popularną biblioteczkę książek ogrodniczych. Warsztat do robienia koszyczków i mat. Składy na owoce.

III. Nauczyciele.

§. 9.

Grono nauczycielskie stanowią;

a) nauczyciele stali.

1. Nauczyciel fachowy a zarazem kierownik zakładu. Uczy sadownictwa w szkole, prowadzi i objaśnia wszelkie czynności uczniów w ogrodzie. Prowadzi szkółkę drzew owocowych. Wygotowuje plan działania w okolicy ze względu na podział okręgów i ujednostajnienie w nich pewnych gatunków owoców. Czuwa nad ścisłym przestrzeganiem tego planu zwłaszcza przy rozszerzaniu szczepów.

2. Nauczyciel fachowy, pomocnik, wykładający w zimowym półroczu naukę handlu owocowego i prowadzący kurs zużytkowania owoców, w półroczu letnim lustrujący sady i zawiązujący spółki handlowe producentów.

b) nauczyciele niestali:

3. Nauczyciel do nauk elementarnych dochodzący z miejscowej szkoły.

4. Kapelan, którym może być miejscowy pleban lub wikaryusz.

Skład grona nauczycieli.

5. Instruktor, wyuczający w półroczu letnim robót w ogrodzie, uczący w zimowym półroczu robienia mat i koszyczków jak niemniej na kursie zużytkowania owoców pomocny przy czynnościach suszenia owoców, wyrobu powideł i win owocowych.

§. 10.

**Mianowanie
nauczycieli.**

Wszystkich nauczycieli mianuje Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem po wysłuchaniu opinii stałej krajowej Komisji dla spraw rolniczych.

§. 11.

**Stosunek służbowy
i płaca nauczycieli.**

Płace nauczycieli ustanawia osobny etat. Wysokość wynagrodzenia dla nauczycieli dochodzących oznacza Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Ks. Krakowskiem na podstawie wniosków Wydziału krajowego.

IV. Uczniowie.

§. 12.

Warunki przyjęcia.

Przyjętym do zakładu może być, kto przedłoży:

1. świadectwo z odbycia lub zwolnienia od obowiązków czynnej służby wojskowej.
2. przy wstępnym egzaminie wykaże znajomość pisania i rachowania i odpowiednie rozwinięcie umysłowe.
3. przedłoży świadectwo moralności.
4. świadectwo zdrowia.

Przy przyjmowaniu uczniów do zakładu posiadających powyższe kwalifikacje, pierwszeństwo mieć będą posiadacze lub synowie posiadaczy gospodarstw włościańskich lub przedmiejskich.

O przyjęciu kandydatów stanowi kierownik.

§. 13.

**Koszta utrzymania
i wynagrodzenia.**

Nauka w zakładzie jest bezpłatna.

Uczniowie mieszkają poza zakładem i utrzymują się na koszt własny.

Za roboty wykonywane przez przeciąg całego roku szkolnego pobierają uczniowieienne wynagrodzenie po 40 ct. wynagrodzenie to może być podwyższone uczniom odznaczającym się pilnością i pracowitością do 50 ct., natomiast zmniejszonym być może uczniom opieszałym lub zachowującym się nie odpowiednio.

§. 14.

**Egzamin, świadc-
stwa i nagrody.**

Z końcem roku szkolnego zdają uczniowie egzamin.

Uczniowie, którzy przez przeciąg całego roku szkolnego zachowywali się wzorowo, odznaczali się pracowitością a egzamin złożyli z bardzo dobrym postępem, otrzymują świadectwo na praktycznych wiejskich sadoowników.

Uczniowie ci przy odejściu z zakładu jako nagrodę otrzymują bezpłatnie pewną ilość drzewek owocowych ze szkółki zakładowej i mają możebność w pierwszym rzędzie korzystać w przyszłości z wszelkiej pomocy i dogodności, jakie zakład okolicznej ludności będzie mógł dostarczać.

Zarząd i nadzór.

§. 15.

Kierownictwo.

Kierownik naukowy szkoły jest bezpośrednim przełożonym grona nauczycieli i uczniów.

Kierownik załatwia wszelkie sprawy wewnętrzne szkoły i odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie szkoły, porządek i karność, kieruje działalnością zakładu na zewnątrz i przy pomocy drugiego nauczyciela fachowego a zarazem lustratora, przygotowuje plan czynności po wsiach i czuwa nad jego wykonaniem.

§. 16.

Stosunek Wydziału krajowego do Zakładu.

Zwierzchnią władzą zakładu jest Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z W. Ks. Krakowskim.

Do jego zakresu działania należy w szczególności: mianowanie nauczycieli, rewizya i zatwierdzenie rozkładu godzin w szkole, bezpośrednia dyspozycya funduszami szkoły w zakresie budżetu, stanowienie o nadzwyczajnych potrzebach, o ile one mogą być zaspokojone z funduszków krajowych oddanych pod rozporządzenie Wydziału krajowego, ustanowienie opiekuna szkoły.

We wszystkich tych sprawach z wyjątkiem dotyczących zwyczajnego zarządu zakładu w zakresie budżetu działa Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania sekcji stałej Komisji dla spraw rolniczych, w której to sekcji prócz członków, wyznaczonych przez pełną Komisję zasiada także delegat c. k. Rządu z głosem stanowczym, ilekroć sprawa zakładu stanowi przedmiot obrad sekcji.

Zmiana niniejszego statutu, podlega zatwierdzeniu c. k. Ministerstwa rolnictwa, które nadto ma prawo nadzorować zakład przez swe organa i żądać statystycznych wykazów i sprawozdań.

§. 17.

Miejscowy nadzór nad zakładem sprawuje opiekun Zakładu ustanowiony przez Wydział krajowy.

Opiekun wykonuje nadzór nad administracją, nad kierunkiem naukowym i moralnym w szkole, nad działalnością zakładu w okolicy i o swych spostrzeżeniach w tym kierunku poczynionych, zdaje sprawę Wydziałowi krajowemu.

§. 18.

Postanowienia końcowe.

Osobne regulamina i instrukcje określają terminu roku szkolnego, zakres i tryb egzaminów wstępnych i końcowego tudzież treść i formę wydawanych świadectw, dalej prawa i obowiązki kierownika i nauczycieli, normują porządek wewnętrzny zakładu, wypłatę dziennego wynagrodzenia uczniów, wreszcie określają bliżej działalność zakładu na zewnątrz.

B. Kurs zużytkowania owoców.

§. 1.

Cel kursu.

Kurs zużytkowania owoców, znajdujący się przy Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach ma na celu praktycznie wyuczyć i zapoznać z najgłówniejszymi czynnościami przeróbek owocowych, uczniów, chcących te fabrykacje prowadzić jako gałęź przemysłu domowego.

§. 2.

Sposób osiągnięcia celu. Cel ten ma być osiągnięty przez wykonywanie czynności wchodzących w zakres przeróbek owocowych przy jednoczesnym objaśnieniu postępowania.

§. 3.

Czas trwania nauki. Kurs trwa przez trzy miesiące w półroczu zimowym.

§. 4.

Język wykładowy. Językiem wykładowym jest język polski.

§. 5.

System nauki. Nauka jest praktyczną, zasadza się na wykonywaniu czynności, jakie są potrzebne przy zwykłym domowym suszeniu owoców, robieniu powideł, wyrobie win owocowych i t. d. przedsięwziętych na mniejszą skalę. Każda czynność powinna być jednocześnie należycie objaśnioną i przystępnie naukowo uzasadnioną.

§. 6.

Personal nauczycielski. Personal nauczycielski stanowią nauczyciele Zakładu sadowniczego:

- a) Kierownik zakładu jest zaraz kierownikiem kursu.
- b) Nauczyciel fachowy jako specjalista zużytkowania owoców obejmuje całość przedmiotu naukowego.
- c) Instruktor pomocnym jest przy wykonywaniu wszelkich czynności.

§. 7.

Warunki przyjęcia. Na kurs może być przyjętym:

- a) Kto ukończył jednoroczną naukę w Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach:
- b) lub ukończył inną szkołę ogrodniczą.
- c) kto posiada kwalifikacje wymagane w §. 12. Statutu zakładu sadowniczego i wykaże przytem dostateczną znajomość pielęgnowania drzew owocowych.

Kandydaci posiadający warunki sub a) będą mieli pierwszeństwo przy przyjmowaniu uczniów na kurs.

§. 8.

Koszta utrzymania. Nauka na kursie jest bezpłatną. Uczniowie mieszkają poza zakładem i utrzymują się na koszt własny. Pilni i odpowiednio prowadzący się uczniowie będą mogli otrzymać zasiłek z funduszu krajowego w wysokości 30 i 50 zlr.

§. 9.

Egzamin końcowy. Po ukończeniu kursu uczniowie zdają egzamin i otrzymują świadectwa frekwencyjne.

§. 10.

Postanowienia końcowe. Inne postanowienia zawarte w §. 15, 16, 17 i 18 statutu Zakładu sadowniczego w Zaleszczykach, o ile dotyczyć mogą kursu zużytkowania owoców, mają również moc obowiązującą.

